

Lapin OV-koordinaattori -hanke

1. Tausta ja tarve

Lapissa toimii yhteensä noin 9000 yritystä. Tutkimusten (Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2015 ja 2018) mukaan omistajanvaihdos on ajankohtainen vajaalle 30 prosentille yrityksistä yrittäjän ikääntymisestä johtuen seuraavan kymmenen vuoden kuluessa. Ikääntyminen on omistajanvaihdosten merkittävä syy, mutta ei suinkaan ainoa. Voidaan arvioida, että Lapissa omistajanvaihdos on edessä 2000-3000 yrityksellä seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Suomessa tällä hetkellä yhteensä noin 85 000 työnantajayritystä, joille 15 500 omistajanvaihdos on ajankohtainen juuri nyt. Siten Lapissa, jos työnantajayritykset olisivat jakaantuneet tasaisesti Suomeen, olisi noin 500 yritystä juuri nyt omistajanvaihdoksen kynnyksellä.

Suomen yrityskannan rakenteesta johtuen arviolta noin puolet niistä yrityksistä, joille omistajanvaihdos on ajankohtainen, on yksinyrityksiä. Yksinyrittäjistä Suomen Yrittäjien tekemän selvityksen mukaan kuitenkin vain noin 8 % toimii yksin. Siten yli 90 % yksinyrittäjistä toimii yhdessä yhden tai useamman yrityksen kanssa verkostona. Verkostolleen merkittävän yksinyrittäjän toteutumaton omistajanvaihdos voi vaarantaa koko verkoston toiminnan.

1.1 Käytännön toiminta Lapin alueella

Lapin alueella omistajanvaihdoksiin liittyvää työtä vuosien mittaan on tehty satunnaisesti ja pääsääntöisesti eri oppilaitosten toimesta yksittäisinä hankkeina. Esimerkkinä näistä voidaan mainita käynnissä oleva RestartUp -hanke.

Omistajanvaihdosten edistäminen vaatii jatkuvia yrittäjiin kohdistuvia alueellisia herättelytoimia, neuvontapalveluita ja yrityskauppa-mahdollisuuden esille tuontia yrittäjäksi aikoville. Tähän työhön tarvitaan alueellinen, maakunnallinen omistajanvaihdoskoordinaattori Lappiin. Jo nyt noin puolessa Suomen maakuntia tällainen koordinaattori toimii.

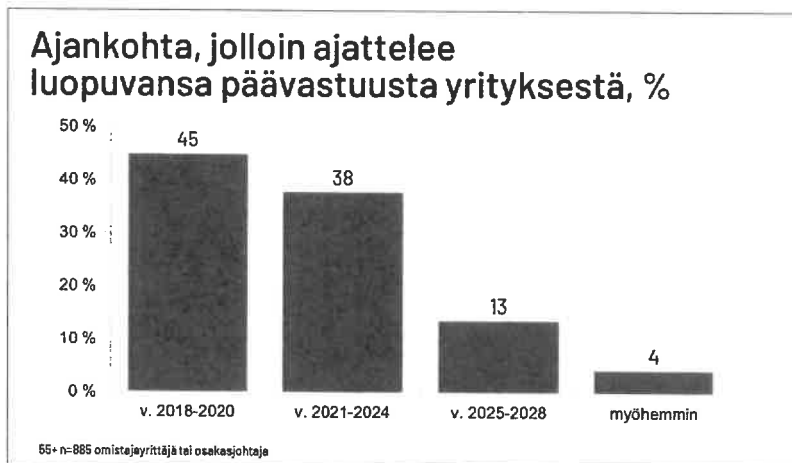
Tässä suunnitelmassa ehdotetun hankkeen avulla saadaan omistajanvaihdosten edistämiseen liittyvät palvelut, palveluntuottajat, rahoittajat, oppilaitokset, kuntien ja muun julkisen sektorin palvelut

koordinoitua helposti löydettäviksi palveluiksi myyjien ja ostajien näkökulmasta. Hankkeen avulla koordinoidaan myös omistajanvaihdosta suunnittelevien yritysten ja potentiaalisten ostajien rekisterin rakentamista Lappiin sekä tuotetaan ensineuvontaa suoraan yrittäjille omistajanvaihdoksen suunnittelun tueksi, ja siten edesautetaan onnistuneita omistajanvaihdoksia.

2. Omistajanvaihdosbarometrin keskeisiä havaintoja

Omistajanvaihdosbarometreissa tutkitaan yrittäjien toiveita ja näkemyksiä omien yritystensä omistajanvaihdosten suhteen. Omistajanvaihdosbarometri 2018 -tutkimuksen mukaan 55 vuotta täyttäneistä yrittäjistä 45 % arvioi yritystoiminnasta luopumisen tapahtuvan jo parin seuraavan vuoden aikana. Tulevan viiden vuoden aikana luopumisen näki tapahtuvan peräti 83 %. Nämä ovat yrittäjien omia toiveita ja näkemyksiä. Näyttää siltä, että omistajanvaihdoksia tehdään paljon näitä lukuja vähemmän. Yrittäjät viivästyttävät omistajanvaihdokseen liikkeelle lähtöä, vaikka tutkijoille toisin kertovat.

Seuraavassa taulukossa on esitetty luopumisen oletetut ajankohtat vuonna 2018 tehdyn Omistajanvaihdosbarometrin mukaan.

Taulukko. Omistajanvaihdoksen odotettu ajankohta

Omistajanvaihdosten viivästyminen hidastaa yritysten kasvua ja kehittymistä. Viivästyminen voi aiheuttaa yrityksen taantumisen ja jopa sen lopettamisen.

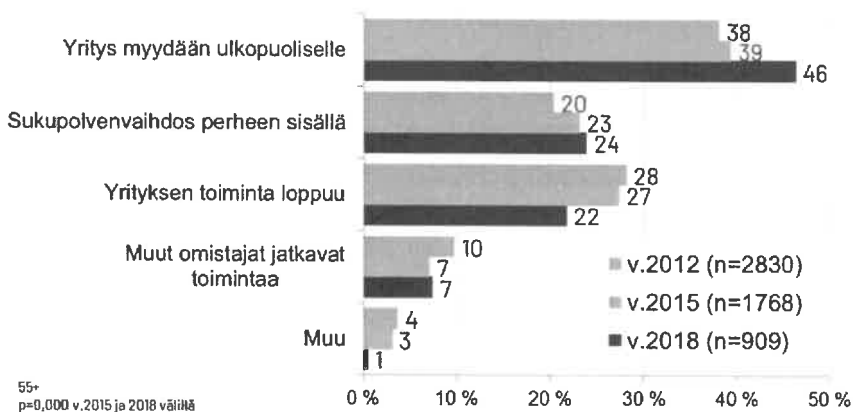
Yksinyrittäjien ja työnantajayritysten toteutuneilla onnistuneilla omistajanvaihdoksilla on paljon merkitystä alueen vireyteen, työpaikkoihin ja verotuloihin.

2.1 Yrityksen tulevaisuus yrittäjän luopuessa päävastuusta

Omistajanvaihdosbarometrin (2018) mukaan yrittäjistä lähes puolet arvioi myyvänsä yrityksen ulkopuoliselle siinä vaiheessa, kun itse luopuu päävastuusta. Tässä on tapahtunut kasvua viime vuosien aikana. Sukupolvenvaihdosta suunnittelevien osuus on pysynyt melko vakaana 20 - 24 % vuosina 2012, 2015 ja 2018 tehdyissä tutkimuksissa. Ilahduttava muutos aikasarjalla on, että yrityksen toiminnan lopettamiseen uskovien osuus on selkeästi pienentynyt.

Seuraavassa kuvassa (Omistajanvaihdosvaihtoehdot) on esitetty yrittäjien odottamat omistajanvaihdosten vaihtoehdot ja niiden kehittyminen eri tutkimusvuosina.

Yrityksen tulevaisuus vastaajan itse luopuessa päävastuusta yrityksessä, %

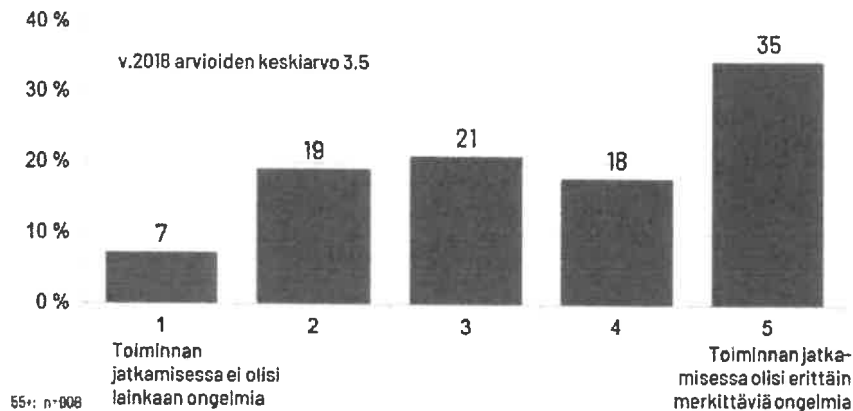

Kuva. Omistajanvaihdosvaihtoehdot

2.2 Yritysten myyntivalmius

Barometrissä 2018 yli 55-vuotiaita vastaajia heräteltiin miettimään, kuinka hyvin yrityksen toiminta voisi jatkua, jos yrittäjä joutuisi äkillisesti luopumaan yrityksestään vaikkapa onnettomuuden tai vakavan sairauden takia.

Arvio yrityksen toiminnan jatkumisesta yrittäjän joutuessa äkillisesti luopumaan yrityksestä

Taulukko. Arvio yrityksen toiminnan jatkumisesta

Tulokset osoittavat, että yli 50% yrityksissä toiminnan jatkamisessa olisi ongelmia. Tällaiset yritykset eivät ole valmiita omistajanvaihdoksiin. Tulosta voi tulkita niin, että näiden yritysten osalta yrittäjien tietämystä ei ole siirretty yritysten tietämykseksi.

3. Omistajanvaihdosten haasteet

Omistajanvaihdoshaaste liittyy yrittäjien ikääntymiseen, työpaikkojen säilymiseen, verotulojen ja alueellisen elinvoiman varmistamiseen. Kysymys on myös yritysten uudistumisesta, osaamisen ja omaisuuden kumuloitumisesta, kasvusta ja kansainvälistymisestä myös muiden kuin ikääntyvien yrittäjien osalta.

Yrittäjiä, erityisesti 55 vuotta täyttäneitä, tulee kannustaa valmistautumaan omistajanvaihdoksiin. Herättelytoimet tulee kohdistaa myös tätä nuorempiin yrittäjiin.

3.1 Haasteet yhteiskunnan kannalta

Suurin omistajanvaihdosten haaste on viestinnällinen. Yrittäjät tulisi saada ymmärtämään, että myös mikroyrityksiä koskevat yritysmarkkinat ovat olemassa. Yritykset ovat arvokasta kauppatavaraa, jos niistä huolta pitää. Toisaalta myös aloittaville yrittäjille tuoda tietoon yrityskauppa mahdollisena reittinä yrittäjyyteen startupin vaihtoehtona.

Yleinen haaste on, että yksittäiselle toimijalle ei synny intressiä hoitaa mikro- ja pienyritysten omistajanvaihdostoimintaan tarvittavaa koordinointi-

ja ohjaustehtävää. Kuitenkin monella toimijalla on intressi olla mukana omistajanvaihdoksia edistävässä toiminnassa.

4. Hankkeen tavoitteet

Tavoitteena on lisätä yritysdynamiikkaa, tosin sanoen vaikuttaa siihen, että yritykset vaihtaisivat omistajaa nykyistä useammin, olisivat nykyistä kannattavampia ja kasvuhaluimpia. Tavoitteena on kasvattaa myyntikelpoisten yritysten ja myyntihaluisten yrittäjien lukumäärää.

Hankkeen keskeisinä tavoitteina ovat:

1. Luoda rekisteri omistajanvaihdoksiin liittyvistä palveluista ja palveluntuottajista Lapissa
2. Luoda malli, jolla tavoitetaan yrittäjät ja yritykset, joilla omistajanvaihdos on lähivuosina ajankohtaista.
3. Edistää onnistuneita omistajanvaihdoksia Lapissa.
4. Luoda pysyvä malli omistajanvaihdoskoordinaattorin palveluista.

5. Hankkeessa tehtäviä konkreettisia toimenpiteitä

Toimenpiteet suunnataan ensisijaisesti mikro- ja pienyrityksiin sekä yrittäjiksi aikoviin.

1. Kartoitetaan ja kerätään tiedot omistajanvaihdoksiin liittyvistä palveluista ja palveluntarjoajista Lapissa.
2. Laaditaan toimenpideohjelma, jolla tavoitetaan omistajanvaihdosta suunnittelevat tai sen kynnyksellä olevat yrittäjät ja yritykset.
 - suorat kontaktit
 - asiantuntijaseminaarit
 - yritystreffit
3. OV-koordinaattori tuottaa neuvontapalvelua omistajanvaihdoksiin liittyen.
4. Viestitään aktiivisesti OV-koordinaattorin palveluista.
5. Tehdään yhteistyötä kuntien ja kuntien kehittämissyhtiöiden kanssa alueellisen ja paikallisen elinvoimaisuuden lisäämiseksi.

6. Tuotot ja kulut

Hankkeen rahoitusrakenne on erillisen taulukon mukainen.

7. Aikataulu

Hanke alkaa tavoitteen mukaan 1.8.2020 ja jatkuu kolme vuotta.

8. Hankkeen ohjaaminen ja hallinto

Hankkeen ohjaamisesta vastaa sen ohjausryhmä, jonka jäseninä ovat yritysten, kuntien, oppilaitosten ja rahoittajien edustajat. Hankkeen toteutuksesta ja hallinnosta vastaa hankkeen päätoiminen projektipäällikkö. Hankkeen projektipäällikön kotiorganisaatio on Lapin Yrittäjät.

Hankkeen omistaa Lapin Yrittäjät ry, joka vastaa myös hankkeen omarahoitusosuudesta.

Hankkeen kuntarahoitusosuus haetaan yrityslukumäärään perustuen kaikilta Lapin 21 kunnalta.

Ohjausryhmän jäseninä ovat seuraavien organisaatioiden edustajat:

- Lapin Yrittäjät
- Yritys XX
- Yritys XX
- Kunta XX
- Kunta XX
- Finnvera
- Lapin liitto
- Lapin Ely-keskus

Lapin Ov-hankkeen tuotot ja kulut						
Tuotot	2020 (6 kk)	2021	2022	2023 (6 kk)	Yhteensä	Huomioita
ESR/EAKR	55 002	110 004	110 004	55 002	330 013	80 %
Lapin Yrittäjät	3 438	6 875	6 875	3 438	20 626	5 %
Kunnat	10 313	20 626	20 626	10 313	61 878	15 %
Yhteensä	68 753	137 506	137 506	68 753	412 517	
Kulut						
Henkilöstökulut	2020 (6kk)	2021	2022	2023 (6 kk)	Yhteensä	Huomioita
Projektipäällikkö	30000	63000	63000	30000	186000	
Viestintä	3500	7000	7000	3500	21000	
Hallinto	4750	9700	9700	4750	28900	
Henkilöstökulut yhteensä	38 250	79 700	79 700	38 250	235 900	
Ostopalvelut						
Viestintä	1 000	1 000	1 001	1 000	4 001	
Asiantuntijapalvelut	6 000	12 000	12 000	6 000	36 000	
Myyjien ja ostajien kohtaamiset	4 000	6 000	6 000	3 000	19 000	
Seminaarit	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000	
Matcmaking -tekniikka	5 000	15 000	15 000	0	35 000	
Materiaalit	1 000	2 000	2 000	1 000	6 000	
Ostopalvelut yhteensä	22 000	41 000	41 001	16 000	120 001	
Flatrate 24	9 436	18 872	18 872	9 436	56 616	
Yhteensä	69 686	139 572	139 573	63 686	412 517	

Kuntaosuudet yrityslukumäärän mukaan (alustava)

	Yrityksiä	Osuus €	Arvio osuudesta tilikausittain			
	31.12.2018	61878 €:sta	2020	2021	2022	2023
Enontekiö	156	1041	173	347	347	173
Inari	481	3210	535	1070	1070	535
Kemi	738	4925	821	1642	1642	821
Kemijärvi	329	2195	366	732	732	366
Keminmaa	345	2302	384	767	767	384
Kittilä	705	4704	784	1568	1568	784
Kolari	424	2829	472	943	943	472
Muonio	199	1328	221	443	443	221
Pelkosenniemi	96	641	107	214	214	107
Pello	199	1328	221	443	443	221
Posio	133	887	148	296	296	148
Ranua	183	1221	204	407	407	204
Rovaniemi	2 883	19238	3206	6413	6413	3206
Salla	162	1081	180	360	360	180
Savukoski	50	334	56	111	111	56
Simo	120	801	133	267	267	133
Sodankylä	470	3136	523	1045	1045	523
Tervola	135	901	150	300	300	150
Tornio	1 117	7454	1242	2485	2485	1242
Utsjoki	113	754	126	251	251	126
Ylitornio	235	1568	261	523	523	261
Yhteensä	9273	61878	10313	20626	20626	10313